

Atelier Oranjepolder

Een grote stap op weg naar droge voeten!

26 en 29 april 2010

De uitdaging

De doelstelling van de proeftuin Oranjepolder is het oplossen van de wateropgave in combinatie met herstructurering van de glastuinbouw en andere ruimtelijke ontwikkelingen in de polder en mogelijk ook in combinatie met ontwikkelingen in de naastgelegen Oranjebuitenpolder.

In de proeftuin worden economische, ruimtelijke en waterbeheer doelen verbonden en mogelijkheden voor innovatieve oplossingen worden verkend. De kansen voor innovatie liggen op het vlak van samenwerking, meervoudig ruimtegebruik, innovatief ontwerpen en financiering. Zaken die allemaal terugkwamen in het W+R+E Atelier.

De berekende waterbergingsopgave van 90.000 m³ vertegenwoordigt 20% van de wateropgave voor Westland en behelst liefst 10% van de opgave voor heel Haaglanden. Dit geeft een idee over de majeure opgave waar we met zijn allen voor staan. In het atelier wordt expliciet niet alleen nagedacht over de invulling van de opgave in kubieke meters water, maar er wordt eerst een gedegen probleemanalyse gemaakt, waarna er oplossingen worden gezocht om water vast te houden, te bergen en af te voeren. Een trits waarin iedere stap van de watercyclus een oplossing kan bieden.

De Oranjepolder is daarnaast door de gemeente Westland als prioritair herstructureringsgebied aangewezen. Schaalvergroting, rationele verkaveling en goede ontsluiting moeten zorgen voor een verbetering van de economische structuur in de Oranjepolder. De urgentie van de opgave in de Oranjepolder kent dus een economische component (herstructurering) en een maatschappelijke component (waterproblematiek). Beide ontwikkelingen leiden zowel tot spanningen door het intensieve ruimtegebruik, maar bieden elkaar ook mogelijkheden. De uitdaging is om op een maatschappelijk efficiënte en effectieve wijze de vereiste waterberging te realiseren en daarbij aan te sluiten bij de herstructurering van de glastuinbouw en de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, leefbaarheid en waterkwaliteit. Gezamenlijk uitgangspunt van partijen is het zoeken naar een oplossing, waarbij de maatschappelijke kosten en baten op een voor alle partijen acceptabele verhouding tot elkaar staan. Daaronder horen nadrukkelijk ook de economische kosten én baten van de glastuinbouw en de wens om het areaal duurzaam glas en de economische kracht in de Oranjepolder niet aan te tasten.

Water, Ruimte en Economie atelier

Tijdens het 'Water, Ruimte en Economie atelier' is samen met betrokkenen uit het gebied zelf én verschillende specialisten op het gebied van water, ruimtelijke ordening en economie nagedacht over oplossingen om de waterproblematiek naar de geschiedenisboeken te verwijzen. Hierbij is niet uitgegaan van standaardoplossingen, maar is juist ingezet op innovatieve vormen van waterberging. Tijdens de twee atelierdagen eind april 2010 zijn de belangrijkste betrokken partijen en belanghebbenden bijeen geweest om de bestaande problemen in de Oranjepolder met elkaar te delen én om verschillende oplossingsstrategieën te benoemen. Door verschillende disciplines en invalshoeken met elkaar in gesprek te laten gaan zijn realistische oplossingen benoemd die door het hoogheemraadschap van Delfland en de Gemeente Westland verder worden uitgewerkt.

De opening werd verricht door hoogheemraad Arie van de Berg en wethouder Bram Meijer en beide heren namen aan het einde van de tweede atelierdag ook de resultaten in ontvangst. Met deze

aanbevelingen in handen hebben beide bestuurders vertrouwen in de totstandkoming van een goede oplossing, zodat de ondernemers, bewoners en andere belanghebbenden in de Oranjepolder geen last meer hebben van natte voeten in de toekomst.

Het Water, Ruimte en Economie Atelier bestond uit twee hele dagen. Op de eerste dag werd stilgestaan bij de uitleg van de problematiek, de geschiedenis van de polder, de modellering die het hoogheemraadschap hanteert en een simulatiemodel getoond. Kortom, het delen van kennis onder de aanwezigen was hierbij van essentieel belang. Om vanuit een gezamenlijke basis oplossingen te bedenken. Daarvoor was dan ook met name de tweede dag bedoeld. Door het leggen van deze goede basis konden de oplossingsrichtingen goed worden beoordeeld op financiële haalbaarheid en wenselijkheid bij de verschillende deelnemers.

Het atelier wordt mogelijk gemaakt met financiering van het actieprogramma ruimte en cultuur van onder andere het ministerie van VROM en door Waterkader Haaglanden. Uiteraard leveren ook de gemeente en het hoogheemraadschap hun bijdrage.

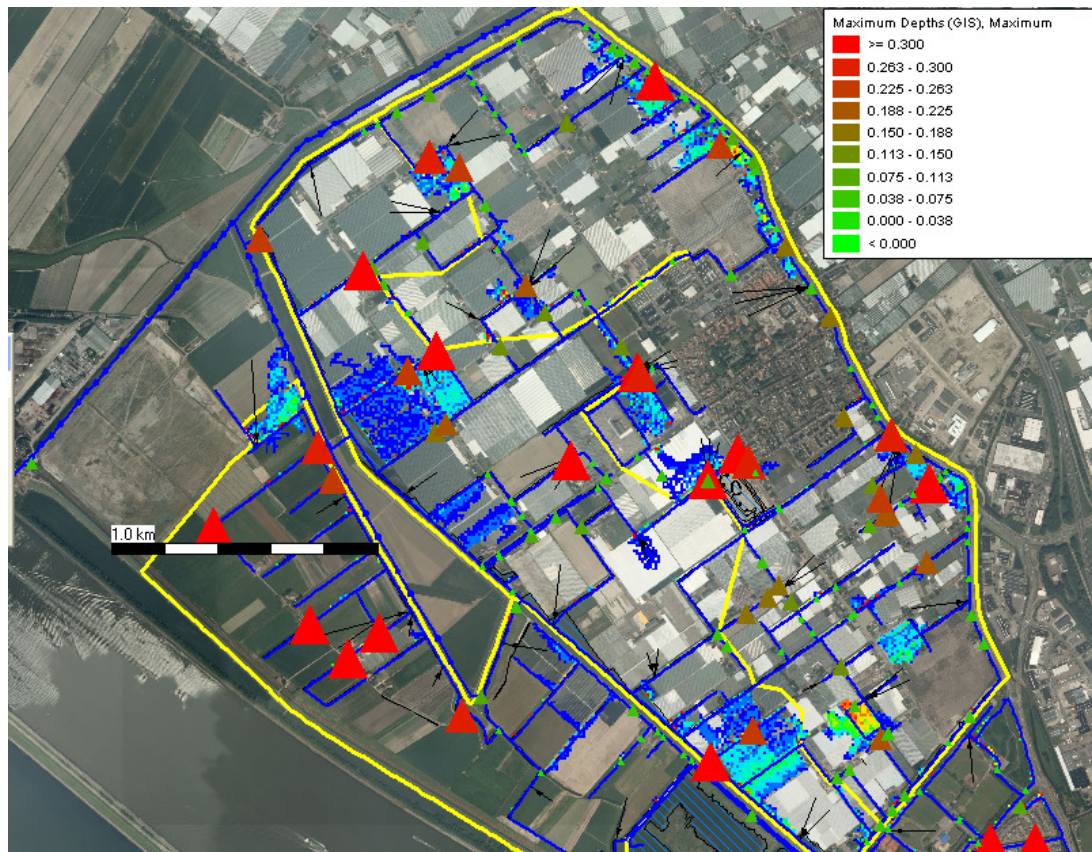
Aan de slag!

In groepen is gewerkt aan vijf thema's om de aanwezige kennis en belangen met elkaar te delen:

1. Vragen en aanvullingen met betrekking tot het model
2. De teeltvormen in het gebied
3. De rol en verantwoordelijkheid van verschillende partijen
4. Welke schade kan er op treden (direct en indirect)
5. Oplossingsrichtingen & ideeën

Aan de hand van het water- en schademodel dat door Delfland wordt gebruikt om de waterproblematiek inzichtelijk te maken komen bovenstaande thema's aan de orde. Dit levert onderstaand beeld op wanneer een zware bui op de Oranjepolder neerdaalt. Als voorbeeld is de zware overlast van 1960 als voorbeeld gebruikt. Een realistische zware bui die een zogenoemde $T = 50$ bui representeert, een zware bui die theoretisch eens in de 50 jaar valt en waar we als maatschappij op voorbereid willen zijn.

Oplossingen

Naar aanleiding van de gedeelde probleemstelling en kennisuitwisseling op de eerste dag staat de tweede dag in het teken van mogelijke oplossingsrichtingen. Deze worden gezocht aan de hand van de trits:

1. Vasthouden;
2. Afvoeren en bergen;
3. Beperken van de gevolgen.

Om inzicht te verkrijgen in de invloed en het effect van de bedachte maatregel op het watersysteem van de Oranjepolder zijn verschillende maatregel ter plaatse doorgerekend in het inundatiemodel. Met andere woorden, de aangedragen ideeën en oplossingen zijn direct getoetst op kansrijkheid. Om inzicht te verkrijgen in de kosten die met de bedachte maatregelen gepaard gaan hadden de werkgroepen de beschikking over kostendeskundigen van zowel de gemeente Westland als het hoogheemraadschap van Delfland.

Deze kruisbestuiving van kennis op zowel economische vlak als op het gebied van de waterhuishouding leverde een enorme winst op én als belangrijkste haalbare oplossingen!

Maatregelen "Vasthouden":

- Benutten van mogelijkheden voor meer waterberging door bijv. wadi's aan te leggen in het openbaar gebied en de aanvoer van hemelwater vanuit bestaand gebied samen te laten vallen met rioolvernieuwing.
- Er liggen kansen op meervoudig ruimtegebruik op parkeerplaatsen, openbaar groen en daken en privétuinen (bijv. grasdaken). Deze laatste zou met een stimuleringsregeling voor particulieren, woningcorporaties en ontwikkelaars in gang kunnen worden gezet. De bergingscapaciteit van openbaar groen hangt af van het beheer en onderhoud. Combinatie van functies kan de ruimtelijke kwaliteit in het gebied zelfs verbeteren door bijvoorbeeld goede ontwerpen voor straat-, parkeer- en openbaar groeninrichtingen.
- Glastuinbouwgebied [Dennis Heijkoop, Delfland]
- Betere sturing en benutting capaciteit in huidige bassins, verhogen huidige bassins en aanleggen nieuwe bassins in beheer van het Hoogheemraadschap. Een grove inschatting is

dat alleen door betere sturing zo'n 125.000 m³ beschikbaar zou kunnen zijn voor waterberging en er geen ruimtelijke ingrepen nodig zijn. Het verhogen van bassins levert nog eens 40.000 m³ aan berging op. Hier is wel een wijziging in de planologische regelgeving benodigd.

- Uitdagingen liggen er op het vlak van de beheerbaarheid, er dienen afspraken te worden gemaakt over participatie tussen de tuinders, hoogheemraadschap en gemeente. Er moet ook een monitoringssysteem worden opgezet en een koppeling met de osmose installatie worden gemaakt. Ook de regelgeving moet het mogelijk maken om bijvoorbeeld hogere bassins te mogen bouwen.

Kortom er liggen veel kansen op het vlak van de bassins zowel het hoogheemraadschap als de tuinders goed van pas kunnen komen.

Maatregelen "Afvoeren en bergen"

Oplossingsrichting 1: Vasthouden van hemelwater (het dakwater) in bassins

Door hemelwater op het perceel vast te houden wordt het watersysteem in de polder ontlast. De gietwaterbassins kunnen breder of hoger en bieden een combinatie van gietwaterberging en piekberging.

Het is nodig om de zeggenschap over opvang en afvoer van hemelwater goed vast te leggen. Ook zullen de instrumenten en regels van overheden en de sector goed aan elkaar te koppelen.

Oplossingsrichting 2: Afvoeren van hemelwater naar de Oranjebuitenpolder

Zoetwaterberging en snelle doorvoer is op korte termijn zeer wenselijk. De vereiste berging is aanwezig in Oranjebuitenpolder. Hiervoor zal er wel eerst bestuurlijk commitment moeten zijn voor de verwerving van gronden voor waterberging in de Oranjebuitenpolder.

Oplossingsrichting 3: Aanhaken met gebiedsontwikkeling op 3x1 project

Het 3-in-1 project pakt de Lange Kruisweg en fietspad tegelijk aan. Dit kan als aanzet gebruikt worden voor verder gebiedsontwikkeling rond deze centrale as in de Oranjepolder. De strook kan zo worden ingericht met water, wonen en kleinschalig glas.

Oplossingsrichting 4: Ontwikkelen van "Watermachine"

Op langere termijn zal als gevolg van klimaatverandering de urgentie naar verwachting liggen in het omgaan met zowel wateroverschotten als watertekorten.

Hiervoor is een systeem nodig dat zoveel mogelijk hemelwater kan vasthouden en bergen, om het vervolgens te kunnen aanwenden ten behoeve van de glastuinbouw in het gebied; een "watermachine". Hiervoor dienen provincie, gemeente Westland, de tuinbouwsector en het hoogheemraadschap de handen in een te slaan. Bijvoorbeeld door het oprichten van een "Joint Venture watermachine". Hiervoor is samenhang nodig in het instrumentarium van de verschillende overheden.

Maatregelen "Beperken van de gevolgen"

Wanneer de voorspelbaarheid van buien verbetert en de mogelijkheid ontstaat om locatiespecifiek op het niveau van de Oranjepolder te reageren, dan zijn er de volgende mogelijkheden:

- Het ontwikkelen van een "waterwaarschuwingssysteem" waarin gecombineerd zijn een:
  - Tijdelijke peilverlaging versus watervraag: waarschuw de tuinders die regelmatig water onttrekken dat het peil wordt verlaagd;
  - Ontwikkelen van een calamiteitenplan met codering (bijv. rood = zware maatregel);
  - Transparantie van overheid naar burger/ondernemer waarbij de te verstrekken informatie aan burger/ondernemer een handelingsperspectief wordt geboden;
  - Voordeel: weinig kosten/duurzame oplossing.
- Om de schadekans te verkleinen zou geëxperimenteerd kunnen worden met het sturen op locatieafhankelijke van teelt/grondgebruik (gebiedszonering). Sturing kan met behulp van vergunningen/advies/verbod.
- Op het particulier/bedrijfsniveau kunnen maatregelen genomen worden als het aanleggen van beschoeiing, schotten, perceel ophogen (volgens het principe "zandzakken voor de deur"), het ingraven van folie en het creëren van verzekeringsmogelijkheden i.c.m. voorwaarden (preventie-eisen).

Technisch collectief zijn er ook mogelijkheden:

- Excident verzekering (aanvullende/ secundaire calamiteitendekking), relatie met preventie-eisen van verzekeraar;
- Collectieve premiebetaling, risicospreiding versus extreme schade;
- Voorwaarde is draagvlakcreatie door transparantie (burgers, overheid, belangencollectief);
- Vergroten capaciteit waterbassins (overcapaciteit voor calamiteiten -> collectieve voorziening).

Deze maatregelen bieden een oplossing voor overschot en tekort, slimme regeling eigen gebruik/collectieve opvang en tijdelijk (opblaasbare rand) vs. definitief

- Vergroten capaciteit door wateropvang in de kas (ruimte onder teelt of perceel) door middel van het aanleggen van waterslurven / -zakken. Goedkope, reeds beschikbare oplossing en op korte termijn te realiseren.

Conclusie

Door deze andere (innovatieve) manier van aanpak hebben we een beter inzicht hebben gekregen in de waterproblematiek en de mogelijke oplossingen binnen de specifieke locatie van de Oranjepolder. Dit komt door vooraf en in gezamenlijkheid hierover met tuinders, bewoners, specialisten en overheden in overleg te treden.

Nu is het zaak de volgende stap te zetten om met deze kennis en oplossingsrichtingen de meest kansrijke oplossingen te benoemen en uiteindelijk in de uitvoering te krijgen. Hiervoor staan de Gemeente Westland en het hoogheemraadschap van Delfland aan de lat.

Bestuurlijke uitsmijter

Wethouder Meijer en hoogheemraad Van de Berg zijn enthousiast over de aanpak en uitkomsten van deze twee atelierdagen. De wethouder reageert enthousiast op de maatregel van het verbinden van de bassins en het sturen op de capaciteit. Als er inderdaad mogelijkheden zijn om alle benodigde kubieke meters water in bassins te bergen en het is op korte termijn realiseerbaar kan hij haast niet wachten om dit in praktijk te brengen. Hij heeft een goed inzicht heeft gekregen in de problematiek en in de oplossingsrichtingen. Het Waterplan omhelst meer dan 300 miljoen aan investeringen, als we in de Oranjepolder (waar 20% van de problematiek ligt) als pilot zien en hier alles op alles zetten om hier in tien jaar oplossingen kunnen realiseren dan zijn misschien veel mogelijkheden ook te projecteren op andere gebieden in het Westland.

Hoogheemraad Arie van den Berg spreekt uit dat hij het belangrijk vindt dat deze dagen de gebiedskennis is verbreed en opgefrist. Het is eveneens belangrijk dat de risico's en de kosten deze dagen beter in beeld zijn gebracht.

Bovendien ziet hij dat het gebruik maken van nieuwe technieken op oude zaken best spannend kan zijn. Als de technieken blijken te werken zijn er ook mogelijkheden om deze toe te passen op andere gebieden. Er zijn 16 geprioriteerde gebieden, en elk gebied heeft weer zijn eigen aspecten. Het vanuit het gebied zelf oplossingen opbouwen, naar de kennis van de gebruikers/inwoners van het gebied luisteren, biedt waardevolle informatie. Dat blijkt nu ook weer. Eerst kijken wat de problematiek is en dan zoeken naar oplossingen en maatregelen levert nieuwe inzichten op. Kortom: een grote stap op weg naar droge voeten!